

В. І. Горбатюк

кандидат наук з державного управління, завідувач відділу правового забезпечення фіскальної політики Юридичного департаменту Міністерства фінансів України, Київ, Україна, gor_vikt@ukr.net

Я. В. Матузка

керівник Юридичного департаменту ПАТ КБ "Приватбанк", Київ, Україна

СУСПІЛЬНА ДОВІРА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

Анотація. Однією з ключових передумов подолання кризових явищ у національній економіці та забезпечення стійкого виробничого зростання є відновлення механізму нормального функціонування сфери державних фінансів, котрий ґрунтується передусім на довірі з боку суспільства та його громадян до інституту державних фінансів як такого, що здатний у оптимальний для економіки спосіб акумулювати й перерозподіляти грошові ресурси. В статті розкрито зміст суспільної довіри крізь призму теорії інституціоналізму та визначено її місце у складі фінансової культури системи управління державними фінансами (СУДФ). Проаналізовано інтереси суспільства, які зумовляють ступінь його довіри до реформування СУДФ у розрізі принципів інформаційної діяльності в цій сфері. Проаналізовано ступінь суспільної довіри до українських урядових інститутів у 2016 р. порівняно з окремими країнами світу. Обґрунтовано пріоритетні напрями реформування СУДФ з метою підвищення такої довіри.

Ключові слова: суспільна довіра, інститут державних фінансів, система управління державними фінансами, інститут відкритості, інституціональні зміни, інтереси суспільства, пріоритетні напрями реформування.

Рис. 1. Табл. 3. Літ. 21.

Viktorii Horbatiuk

Ph. D. (Public Administration), Ministry of Finance of Ukraine, Kyiv, Ukraine, gor_vikt@ukr.net

Yaroslav Matuzka

PJSC CB "PrivatBank", Kyiv, Ukraine

SOCIAL TRUST IN THE STATE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM

Abstract. The article reveals the content of public trust through the glasses of the theory of institutionalism and determines its place in the financial culture of the public finance management system (PFM system). It is established that the problems of mutual trust, based on legal norms and creative interaction, are key in the period of the PFM system reforms. The interests of society, which determine the level of public trust in reforming the PFM system in terms of the principles of information activity in the field of public finances, are analyzed. The need and content of the main tools aimed at increasing the level of public trust in the reform of the PFM system are disclosed. First and foremost, they include: the development and implementation of specific regulatory documents for the regulation of government-public cooperation; conducting programs of administrative marketing for more effective detection, estimation and satisfaction of the demand of citizens for administrative services of public finance institutes. The key priority directions of reforming the PFM system aimed at raising the level of public confidence are grounded. The paper establishes relationship between social and economic success and its impact on the society integrity, its future development and public trust in the

© Горбатюк В. І., Матузка Я. В., 2018

reforms of the PFM system. Under the current situation in Ukraine, the differences in the social and institutional levels of confidence in the society are revealed. The need and possibilities of their coincidence are emphasized. It is argued that public trust can result in the synergy of systemic changes in the process of introducing new fundamentals of fiscal policy.

Keywords: public trust, institute of public finances, institute of openness, system of public finance management, institutional changes, interests of society, priority areas of reform.

JEL classification: D83, H10, Z18.

В. И. Горбатюк

кандидат наук по государственному управлению, заведующая отделом правового обеспечения фискальной политики Юридического департамента Министерства финансов Украины, Киев, Украина

Я. В. Матузка

руководитель Юридического департамента ПАО КБ "Приватбанк", Киев, Украина

ОБЩЕСТВЕННОЕ ДОВЕРИЕ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ

Аннотация. Одной из ключевых предпосылок преодоления кризисных явлений в национальной экономике и обеспечения устойчивого производственного роста является восстановление механизма нормального функционирования сферы государственных финансов, который основывается прежде всего на доверии со стороны общества и его граждан к институту государственных финансов как такому, который способен оптимальным для экономики способом аккумулировать и перераспределять денежные ресурсы. В статье раскрыто содержание общественного доверия через призму теории институционализма и определено его место в составе финансовой культуры системы управления государственными финансами (СУГФ). Проанализированы интересы общества, обуславливающие степень его доверия к реформированию СУГФ в разрезе принципов информационной деятельности в этой сфере. Проанализирована степень общественного доверия к украинским правительственным институтам в 2016 г. по сравнению с отдельными странами мира. Обоснованы приоритетные направления реформирования СУГФ с целью повышения такого доверия.

Ключевые слова: общественное доверие, институт государственных финансов, система управления государственными финансами, институт открытости, институциональные изменения, интересы общества, приоритетные направления реформирования.

У сучасних умовах важливим завданням уряду є підвищення ефективності управління державними фінансами шляхом удосконалення відповідної системи, що являє собою сукупність взаємопов'язаних фінансово-економічних інструментів, форм, важелів і методів. Вплив цієї системи на ефективність функціонування економіки великою мірою визначається якісним рівнем першої. Для оцінки цього рівня слід застосовувати системний підхід із використанням комплексу відповідних показників. Насамперед ідеться про показник ефективності органів державного управління (*government effectiveness*) із групи індексів, що розробляються Світовим банком. Він до певної міри характеризує якість послуг, котрі надаються державними інсти-

тутами, функціонування державної служби та ступінь її незалежності від ендогенних факторів, а також ступінь довіри до держави як суспільного інституту [1, с. 120].

Варто зауважити, що наразі вже зроблено важливі кроки на шляху запровадження системи стратегічного прогнозування та планування. Зокрема, затверджено Стратегію сталого розвитку “Україна-2020”, де міститься перелік першочергових реформ і програм, котрі потребують реалізації, відповідні індикатори успішності досягнення поставлених цілей; у Бюджетному кодексі України закріплено імперативну норму щодо введення середньострокового бюджетного прогнозування; розроблені й виконуються програми фінансово-економічного та соціального розвитку. Водночас, із метою підвищення ефективності функціонування цієї системи слід посилити відповідальність уповноважених інституцій державних фінансів за досягнення планових результатів цільових програм і бюджету, а також координацію й взаємоузгодженість складових системи управління державними фінансами [2, с. 140]. На наше переконання, досліджувана система управління державними фінансами (СУДФ) та її реформування повинні обов’язково включати вибір пріоритетів фінансово-економічного розвитку, інструментів і механізмів їх реалізації, відповідні інститути організації фінансової діяльності й методи контролю досягнення очікуваних результатів.

Світові економічна, фінансова та соціологічна науки, досліджуючи суспільну довіру, опираються на праці відомих сучасних зарубіжних учених, таких як Т. Пікетті, Дж. Стігліц, Ф. Фукуяма [3–5]. Вагомий внесок у висвітлення окресленої проблематики зробили вітчизняні вчені, зокрема М. О. Безгуба, О. В. Дзюбляк, В. П. Мельник, В. Г. Нападиста, М. Д. Пасічний [1; 2; 6–8]. Українські економісти теж активно долучаються до творення понятійного апарату інституціональної палітри системних досліджень управління державними фінансами. Серед них – К. В. Аврамченко, А. Л. Дешко, Г. В. Даудова, Я. А. Жаліло, В. О. Зубов, Т. І. Єфименко, О. С. Катана, О. О. Молдован, О. В. Шлапак [9–15]. Незважаючи на це, чимало питань стосовно напрямів реформування СУДФ та єдиного бачення реалізації на практиці інституціональної концепції розвитку й управління ними розкриті недостатньо.

З огляду на викладене сформульовано цілі статті: розкрити зміст поняття “суспільна довіра” в контексті концепцій інституціонального напрямку в економічній і фінансовій науках, з’ясувати її місце у складі фінансової культури СУДФ; проаналізувати інтереси суспільства, що визначають ступінь суспільної довіри до реформування СУДФ, й насамперед у сфері інституціональної діяльності, а також до українських урядових інститутів у період після 2010 р. порівняно з окремими країнами світу; оцінити необхідність реформування СУДФ; обґрунтувати його пріоритетні напрями в середньостроковій перспективі з метою підвищення суспільної довіри.

Однією з ключових передумов подолання кризових явищ у національній економіці та забезпечення стійкої траєкторії впевненого виробничого зростання [6, с. 55] є відновлення механізму нормального функціонування сфе-

ри державних фінансів. Такий механізм базується передусім на довірі з боку суспільства та його громадян до державних фінансів як основного фінансового інституту, здатного в оптимальний для економіки спосіб акумулювати й перерозподіляти грошові ресурси. Підтвердження цієї тези знаходимо у фундаментальній науковій праці відомого футуролога Ф. Фукуями "Довіра: соціальні чесноти і шляхи до процвітання" [5]. За такого розуміння слід погодитися з думкою сучасних зарубіжних учених, які досліджують механізм управління державними фінансами через систему соціальних (або ширше – суспільних) пріоритетів, що слід вести мову про систему механізмів управління в інституті державних фінансів, котра включає систему управління; соціальні, правові норми; способи визначення цілей; управлінський процес як цикл дій керуючої системи, що послідовно змінюють одна одну.

Механізм управління державними фінансами може бути відображений такою ланцюговою схемою: цілі – завдання – рішення – впливи – дії – результати. В цьому контексті державу доцільно розглядати як конкурентне середовище індивідуумів або їх груп за отримання можливості впливу на прийняття рішень щодо управління фінансовою системою країни, контролю та безпосереднього розподілу й перерозподілу бюджетних коштів. К. Ерроу, лауреат Нобелівської премії в галузі економіки, тлумачить довіру як очікування членів суспільства щодо етичного, чесного, передбачуваного ставлення один до одного. На його думку, це своєрідне мастило суспільного механізму [16].

Багатоаспектність феномену суспільної довіри до СУДФ зумовлює тематичну номенклатуру його дослідницького поля. Досліджуючи цей феномен, науковці розглядають причини кризи такої довіри, обґрунтовують потребу у відновленні простору останньої в українському соціумі, пропонують механізми підвищення довіри до владних інституцій і суб'єктів економічної діяльності [8, с. 212].

Довіра надзвичайно важлива в соціальній сфері, однак роль такого ставлення до економічних процесів і всередині них недооцінена [4, с. 189]. Дослідження суспільної довіри тісно пов'язане з актуальним для нашої держави процесом трансформаційного й великою мірою радикального перезавантаження світоглядно-ціннісних засад нового фінансового порядку, оскільки в змінах сучасного українського суспільства стають потенційно можливими незвичайні комбінації світоглядних елементів щодо реформування СУДФ, відбувається модифікація норм сфери державних фінансів, моделей соціальної активності, посилюється світоглядний і поведінковий плюралізм [11, с. 252]. Довіра – це завжди певні позитивні очікування, котрі стосуються поведінки економічних агентів або функціонування абстрактних систем, включаючи інституціональні механізми, що визначають умови ведення господарської діяльності.

Інституціональна довіра складається з низки довірчих відносин між окремими групами економічних агентів, які виконують однорідні функції. Вони можуть базуватись як на ринкових, так і на неринкових зв'язках. До

найвпливовіших груп економічних агентів, котрі діють у макроекономічному масштабі, належать: населення, бізнес, держава, споживачі та виробники продуктів/послуг, наймані працівники, кредитори й позичальники, представники фінансових інститутів, інвестори. Деякі види довіри за її об'єктом і з урахуванням ступеня її абстрактності наведено в табл. 1 [17].

Довіра до фінансових інститутів великою мірою визначається довірою до державних структур, регулюванням їхньої діяльності, а кредиторів до позичальників – довірою до бізнесу та населення, їхньою готовністю й здатністю до повернення кредитів у встановлений термін і на обговорених умовах. Загалом усі види довіри до певної міри взаємозалежні й впливають один на одний. Цьому сприяє також те, що основна маса економічних агентів виступає одночасно в декількох соціально-економічних ролях та виконує декілька функцій.

Проблеми взаємної довіри, котра базується на правових нормах і творчій взаємодії, виходять на перший план у період реформування СУДФ. Варто зауважити, що високі значення показника “суспільна довіра до урядових інститутів” у Сінгапурі, Норвегії, Фінляндії, Нідерландах та Швейцарії свідчать про наявність сприятливіших умов для управління державними фінансами. В Україні цей показник критично низький, зокрема у 2016 р. він дорівнював 2,8 бала [18] (рисунок).

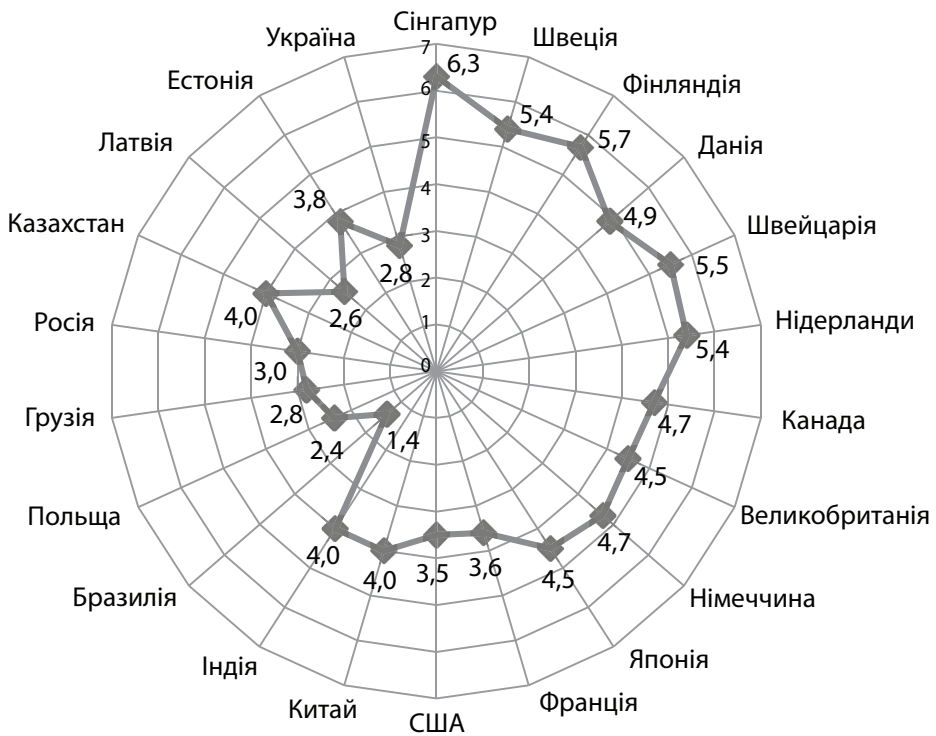
Важливим елементом інституціонального середовища довіри є відпрацьована система ринкових економічних інститутів, яка забезпечує облік та ефективне узгодження інтересів різних груп економічних агентів. До таких інститутів відносять корпорації, різноманітні фінансові інститути, страхові компанії тощо. Отже, довіра в економіці опирається на розгалужену систему формальних і неформальних інститутів, включаючи інститути суспільства, державної влади й управління, економічні інститути.

За результатами опитувань громадської думки в різних країнах, довіра громадян до інститутів адміністративного менеджменту сфери державних

Таблиця 1. Загальна характеристика видів довіри

Вид	Зміст і загальна характеристика
Загальна	Базується на вірі в розумність, справедливість інших людей та інститутів
Особистісна	Виявляється до окремих людей
Позиційна	Спрямована на визначення соціальної ролі, професії, посади владних структур безвідносно до конкретної особи
Комерційна	Націлена на товари – продукти конкретної марки, фірми, виготовлені в тій чи іншій країні; опосередковано стосується виробників
Технологічна	Спрямована на складні технічні системи (комунікації, енергетика, інформація)
Інституціональна	Націлена на складні організаційні структури, які приводять у дію численні групи анонімних учасників (університети, банки, різноманітні державні установи)
Системна	Спрямована на соціальну систему та її учасників (суспільства, цивілізації, економіки)

Складено за: Sztompka P. Trust: a Sociological Theory. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. 226 p.

Рисунк. Рівень суспільної довіри до урядових інститутів у окремих країнах світу у 2016 р., бали

Джерело: The Global Competitiveness Report 2015–2016 / Ed. by K. Schwab. Geneva : World Economic Forum, 2015. P. 10, 11. URL: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf.

фінансів падає, а державні програми сприймаються ними як неефективні. У зв'язку з цим перед урядами постала проблема перегляду СУДФ і загалом цілих механізмів регулювання суспільних відносин.

Слід зауважити, що висока довіра означає очікування великого блага, а найнижча – сумніви. Істотний ступінь недовіри проявляється як страх багато втратити, незначний характеризується невираженими побоюваннями. При цьому надбання від справдження позитивних очікувань і втрати внаслідок підтвердження негативних здебільшого ні якісно, ні кількісно, ні тим більше психологічно не є еквівалентними [15]. На індивідуальному рівні фінансисту й чиновнику повинна бути притаманна інтеріоризація соціальних структур, тобто включення соціальних норм і цінностей у їхній внутрішній світ. Можна вважати, що на цьому етапі кількісне накопичення прийнятих першим чи другим норм, засвоєних цінностей переходить у нову якість, що проявляється в зміні їхньої поведінки під впливом трансформацій у структурі особистості. Інтеріоризація засвідчує успішну соціальну адаптацію чиновника. Ознаками неуспішної адаптації є незадоволеність чиновника соціальним середо-

вищем (опортунізм), до якого він інтегрується, бажання вийти за його межі, а також поведінка, що відхиляється від норм, вимог цього середовища [19].

Ефективність реформування СУДФ залежить насамперед від рівня кваліфікації державних службовців, їхнього ставлення до професійної діяльності, від морально-етичних засад і особистих рис. Професіоналізм реформатора сфери державних фінансів має ґрунтуватися на знаннях, комунікабельності, впевненості, а остання, у свою чергу, – на його особистих здібностях, а саме вмінні легко переконати інших у правильності постановки питань та налагодити психологічний контакт із усіма учасниками інституту державних фінансів. Професіоналізм і взаємна відповідальність є основними показниками нового рівня співпраці чиновників у галузі управління сфери державних фінансів та суспільства загалом, а також високих фінансових культури й дисципліни. Соціальний рівень – це рівень колективів і спільнот, груп, що детерміновані одночасно, за мережевим принципом. У таких групах виникають обмежена солідарність та довіра. Остання, а точніше норми, котрі скеровують поведінку суб'єктів до інституціональної й міжособистісної довіри, є епіфеноменом соціального капіталу, дієвим засобом зниження трансакційних витрат. До того ж будь-які успішні реформи не можливі без суспільної довіри. В разі сприйняття (бачення) соціумом держави як надійного захисника й гаранта його добробуту він із гордістю виконуватиме свій конституційний обов'язок та більше довірятиме уряду.

На думку переважної частини дослідників, довіра у взаємовідносинах, у т. ч. господарських, виникає в умовах відкритості, невизначеності, вразливості, відсутності контролю та характеризується як установка тієї чи іншої особи щодо зниження суб'єктивної оцінки ризиків, пов'язаних із поведінкою партнера по взаємодії. Проте недовіра теж виникає тільки за наявності всіх перелічених умов. У разі відсутності відкритості, вразливості та невизначеності не було б і пов'язаних із ними побоювань, а отже, й підстав як для довіри, так і для недовіри [7, с. 71].

Ступінь суспільної довіри до реформування системи управління державними фінансами визначають інтереси суспільства (табл. 2) [12; 20; 21].

Виконання плану інституційних змін діяльності фінансових інститутів, розробленого з урахуванням рекомендацій МВФ, сприятиме відновленню довіри суспільства до них. Для підвищення довіри до процесу прогнозування повинні аналізуватися варіанти забезпечення незалежного зовнішнього оцінювання не лише макроекономічних прогнозів, а й прогнозів доходів бюджету, зокрема створення або визначення незалежного органу (стратегічної ради, експертної групи тощо) для проведення оцінки реалістичності прогнозів з обов'язковим оприлюдненням результатів такої оцінки разом із рекомендаціями та пропозиціями. За результатами буде реалізований оптимальний для України варіант. Також передбачається оприлюднення короткого опису модельного апарату та основних підходів до макропрогнозування й прогнозування доходів бюджету, що їх використовують Мінекономрозвитку та Мінфін [20; 21, с. 6, 8].

Таблиця 2. **Інтереси суспільства з урахуванням принципів інформаційної діяльності у сфері державних фінансів**

Принципи інформаційної діяльності	Інтереси суспільства
Компетентність	Подання інформації з урахуванням оптимального балансу відкритості роботи інституту державних фінансів, з одного боку, та конфіденційності – з другого. Запровадження моніторингу стану реалізації, порядку звітування та оцінки реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2021 роки та Стратегії сталого розвитку “Україна-2020” із частотою збору даних щонайменше раз на квартал, відповідно до визначених індикаторів та їхніх цільових значень
Достовірність	Оприлюднення об’єктивної інформації про управління державними фінансами, що забезпечить довіру до суб’єкта її надання
Загальнодоступність	Забезпечення вільного й необтяжливого доступу для кожної зацікавленої особи; запровадження національного реєстру електронних інформаційних ресурсів, а також функціонального міжвідомчого електронного документообігу
Інтерактивність	Можливість взаємодії та зворотного зв’язку з громадськістю, обов’язковий розгляд ініціатив, зауважень, пропозицій та своєчасне інформування про вжиті заходи. Уведення інформаційно-комунікаційного супроводу реалізації реформи управління державними фінансами
Справедливість	Результативність співвідношення надання населенню послуг, гарантованих Конституцією, та ресурсного забезпечення з боку державних фінансів у межах різних груп їх одержувачів
Повнота	Надання вичерпної інформації користувачам із питань реформування системи управління державними фінансами, які мають суспільне значення
Системність	Висвітлення на регулярній основі комплексних і взаємопов’язаних заходів із реформування системи управління державними фінансами, що становлять суспільний інтерес

Складено за: Єфименко Т. І. Концептуальні засади подальшого розвитку системи управління державними фінансами. *Економіка України*. 2017. № 3. С. 16; Реформа правової системи та системи управління: стратегічні пріоритети. *Бізнес та економічні галузі : оглядовий звіт*. 2-е вид. / Американсько-Українська ділова рада ; Kyiv School of Economics. 2015, 18 лист. С. 70. URL: <http://www.kse.org.ua/uk/about/kse-news/?newsid=1240>; Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р (у редакції від 08.02.2017). URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnрd?docid=249797370>.

Отже, суспільна довіра до реформування СУДФ визначає її соціально-економічну успішність, що впливає на цілісність суспільства і його майбутній розвиток. На жаль, наразі в Україні соціальний та інституційний рівні вияву довіри в соціумі не збігаються.

Фінансові інститути, котрі більш автономні від зовнішніх обмежень (мається на увазі центральних), можуть досягати реальніших і ефективніших результатів та краще використовувати наявні ресурси в рамках здійснення реформ. Основні питання, які прагнуть вирішити реформатори у сфері управління державними фінансами, пов’язані, по-перше, з виконанням управлінських рішень, фінансовим забезпеченням; по-друге, з прийняттям на роботу висококваліфікованих управлінців і фінансистів, оплатою їхньої праці, їх атестацією й підготовкою. На практиці керівники кожного нижчого рівня сфери фінансів обов’язково звітують перед вищими з подальшим контролем

якості управління державними фінансами. Також розвивається стратегія інформаційного забезпечення модернізаційних процесів інституалізації системи державних фінансів, оцінки діяльності фінансових інститутів та ефективності щодо поставлених раніше завдань.

Для підвищення суспільної довіри до реформування СУДФ необхідно реалізувати комплекс заходів, таких як:

- удосконалення регламенту роботи Уряду України з метою забезпечення вищого рівня прозорості обговорення та формування показників бюджету [9, с. 101];

- налагодження мережі ефективного громадського контролю у бюджетній сфері шляхом забезпечення повноцінного функціонування громадських рад при фіскальних органах, створення за ініціативи громад наглядових рад при установах бюджетної сфери, інформаційного й організаційного сприяння діяльності незалежних інституцій, що здійснюють оприлюднення інформації та контрольно-аналітичну діяльність у бюджетній сфері [9, с. 105]. Без реальної облікової й фінансової прозорості, обміну інформацією не можлива економічна демократія, а прозорість марна за відсутності реального права втручатися у ухвалення корпоративних рішень (включно з місцями для працівників у радах директорів компаній). Інформація має підтримувати демократичні інституції; вона не є метою сама по собі [3, с. 577];

- забезпечення ефективною координації у сфері державних фінансів, більшої прозорості процесів надання громадянам адміністративних послуг та усунення стримуючих адміністративних бар'єрів;

- підвищення публічності й прозорості діяльності інституту державних фінансів, виконання ним функцій і завдань. Для вирішення цього питання головні розпорядники коштів державного й місцевих бюджетів мають створити на своїх сайтах розділи “Бюджет” та “Бюджетні програми”, забезпечити наповнення їх плановими й фактичними показниками фінансування заходів за окремими об'єктами, обґрунтованою інформацією щодо напрямів використання коштів [10, с. 4];

- істотне скорочення традиційної ієрархії та поширення мережевої архітектури фінансових інститутів;

- переорієнтація управління державними фінансами з процесів (дотримання процедур і правил) на досягнення якісних кінцевих результатів;

- подолання бюрократичної інертності та її опору нововведенням у сфері управління державними фінансами;

- зменшення дистанції для діалогу влади із суспільством у напрямі публічної відкритості й підзвітності. Демократизація прийняття управлінських рішень, врахування інтересів різних верств населення, регіонів, бізнесу, міжнародних організацій при проведенні державної податково-бюджетної політики [12, с. 12];

- виконання програм адміністративного маркетингу для ефективнішого виявлення, оцінювання й задоволення попиту громадян на адміністративні послуги інституту державних фінансів;

- розроблення та впровадження спеціальних нормативних документів для регулювання процедур взаємодії органів влади сфери державних фінансів і громадськості;
- усунення деформаційних ефектів морально-правових настанов, що безпосередньо позначаються на фінансово-економічній, правовій поведінці громадян;
- підвищення рівня правової культури й правосвідомості в українському суспільстві в частині як дотримання законів, так і поваги до прав, свобод інших громадян.

У табл. 3 вказано пріоритетні напрями, котрі пропонується реалізувати в середньостроковій перспективі в ході реформування СУДФ.

Таблиця 3. Пріоритетні напрями реформування СУДФ із метою підвищення суспільної довіри

Пріоритетні напрями	Зміст пріоритетних напрямів
Підвищення ефективності та продуктивності використання бюджетних коштів	Подальше впровадження елементів ринкової моделі управління державними фінансами. Удосконалення системи стратегічного планування розвитку державних фінансів, розширення використання програмно-цільового методу в бюджетному плануванні. Електронна мультиінституційна взаємодія. Зменшення корупції в прийнятті рішень із питань бюджету, обмеження ручного управління операціями у фіскальній сфері з боку органів державного управління, а також впливу олігархічних груп на формування й виконання бюджетів. Звуження застосування бюджетних інструментів підтримки економічної діяльності на користь податкових інструментів. Запровадження інституту збалансованих автономних фондів сектору державних фінансів
Децентралізація бюджетної системи	Розширення участі громадськості (інститутів громадянського суспільства, наукових установ, окремих груп населення) в аналізі формування показників державного бюджету та наданні пропозицій і рекомендацій щодо його вдосконалення. Підтримка процесу бюджетної децентралізації шляхом забезпечення чіткого розподілу відповідних повноважень і ресурсів, а також забезпечення підзвітності місцевих бюджетів. Діяльність за зв'язаною моделлю податкової системи. Закріплення обсягу перевищення прогнозованого показника надходжень першого кошика за переліком дохідних статей місцевих бюджетів, що не беруться до уваги при розрахунку міжбюджетних трансфертів
Перегляд боргової політики держави	Створення інституційно-правової бази для функціонування інституту державного кредиту. Упровадження елементів системи непрямого оцінювання трудових доходів населення. Перехід від простого залучення коштів до системного управління державним боргом. Підвищення прозорості державних фінансів за рахунок уведення обліку операцій і боргу на рівні сектору загального державного управління за методом нарахувань. Використання жорсткого обмеження боргового навантаження

Складено за: Молдован О. О. Стратегія реформування системи державних фінансів України: завдання, пріоритети, механізми : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2014. С. 20–27; Шлапак О. В. Державні фінанси України в сучасних умовах: проблеми стабілізації та антикризового управління. *Фінанси України*. 2014. № 4. С. 12, 15, 16.

Окрім того, суспільна довіра може стати результатом синергії системних зрушень у процесі впровадження нових засад бюджетної політики, а саме:

– зміцнення ефективності та забезпечення цільового характеру витрачання бюджетних коштів на засадах реформування складових бюджетного процесу, що доводить реальну зацікавленість влади в раціональному використанні зібраних у спільноти коштів, посилює готовність сплачувати податки, безпосередньо пов'язує реформи з якістю надання соціальних, адміністративних чи інших державних послуг, отже, загалом підвищує суспільну довіру до реформування СУДФ;

– спрощення адміністрування податків, вирівнювання доступу до податкових стимулів, виразність соціальної функції оподаткування, що дасть можливість відчути солідарну відповідальність за наповнення бюджету, подолати недовіру між суб'єктами підприємництва та негативне ставлення до представників бізнесу з боку певних прошарків населення, котрі виникли у зв'язку з нерівномірним податковим навантаженням і ухиленням від оподаткування, та, зрештою, сприятиме поширенню культури оподаткування і зміцненню податкової дисципліни [9, с. 104].

На підставі викладеного доходимо таких висновків. На наше переконання, довіра між фінансовими інститутами, суб'єктами господарювання й індивідуумами обов'язково приведе до соціальної згуртованості в Україні. Така згуртованість передбачає можливість для всіх членів суспільства брати участь у його фінансово-економічній розбудові, об'єднуватися спільними фінансово-господарськими зв'язками та обов'язками на основі загальних цінностей сфери фінансів, толерантності до представників інших сфер діяльності, культур і релігій. Суспільна довіра є стрижнем будь-якого фінансово-економічного процесу та сучасного механізму фінансового розвитку в Україні.

Усі елементи інституційного середовища взаємопов'язані й характеризуються взаємовпливами. Закони та інші нормативні акти успішно працюють за умови їх відповідності притаманним суспільству поняттям справедливості, звичкам і традиціям. У протилежному випадку порушення закону можуть бути масовими й системними, що свідчитиме про його фактичне недотримання або виконання, не типове за змістом для певних нормативних актів. Подібна неузгодженість між формальними правилами та неформальними нормами вкрай небезпечна, оскільки підриває довіру до влади й держави, їхньої здатності адекватно виражати суспільні інтереси.

Список використаних джерел

1. Беззуба М. О. Напрями вдосконалення системи державних фінансів України. *Вісник ДДФА. Сер. : економічні науки*. 2014. № 1. С. 118–124.
2. Пасічний М. Д. Інституційні засади розвитку фінансового регулювання економіки. *Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету*. 2015. Вип. 27/1. С. 137–144.
3. Пікетті Т. Капітал у ХХІ столітті / пер. з англ. Н. Палій. Київ : Наш формат, 2016. 696 с.
4. Стігліц Дж. Ціна нерівності / пер. з англ. П. Таращук. Київ : Темпора, 2017. 508 с.

5. Fukuyama F. Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity. N. Y. : Free Press, 1995. 472 p.
6. Дзюблюк О. Соціально-економічні засади суспільної довіри до банківського сектору. *Вісник ТНЕУ*. 2016. № 2. С. 54–69.
7. Мельник В. П. Факторы доверия и недоверия в хозяйствовании. *Научные труды ДонНТУ. Сер. : экономическая*. 2009. Вып. 37-1. С. 74–75.
8. Нападиста В. Феномен довіри у соціогуманітарному дискурсі сучасної України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2015. Вип. 1. С. 207–222.
9. Бюджетна політика: прагматичні підходи до стратегічних рішень / К. В. Аврамченко, А. А. Дешко, Я. А. Жаліло та ін. Київ : СТ-ДРУК, 2016. 112 с.
10. Даудова Г. В. Державна інформаційна політика в контексті реформування системи державних фінансів. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 2. С. 1–6.
11. Зубов В. О. Кроскультурний пастиш в умовах глобалізації: світоглядний аспект / Ін-т вищої освіти НАПН України. Київ, 2014. 278 с.
12. Єфименко Т. І. Концептуальні засади подальшого розвитку системи управління державними фінансами. *Економіка України*. 2017. № 3. С. 3–31.
13. Катана О. С. Інституціональні засади розвитку податкової культури в державі. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4678>.
14. Молдован О. О. Стратегія реформування системи державних фінансів України: завдання, пріоритети, механізми : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2014. (Сер. : економіка. Вип. 17).
15. Шлапак О. В. Державні фінанси України в сучасних умовах: проблеми стабілізації та антикризового управління. *Фінанси України*. 2014. № 4. С. 7–31.
16. Loury G. A Dynamic Theory of Racial Income Differences. *Women Minorities and Employment Discrimination*. Lexington : Lexington Books, 1977. P. 153–158.
17. Sztompka P. Trust: a Sociological Theory. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. 226 p.
18. Криза довіри і прагматизм в економічній політиці. *ZN,UA*. URL: <https://dt.ua/macrolevel/kriza-doviri-i-pragmatizm-v-ekonomichniy-politici-.html>.
19. Тённис Ф. Общность и общество. *Теоретическая социология : антология*. Ч. 1. / под ред. С. П. Баньковской. М. : КД “Университет”, 2002. С. 216–248.
20. Реформа правової системи та системи управління: стратегічні пріоритети. *Бізнес та економічні галузі : оглядовий звіт*. 2-е вид. / Американсько-Українська ділова рада ; Kyiv School of Economics. 2015, 18 лист. С. 70. URL: <http://www.kse.org.ua/uk/about/kse-news/?newsid=1240>.
21. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки : схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 № 142-р (у редакції від 08.02.2017). URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249797370>.

References

1. Bezhuba, M. O. (2014). Napryamy` vdoskonalennya sy`stemy` derzhavny`kh finansiv Ukrayiny` [Directions of improvement of the system of public finances of Ukraine]. *Visny`k DDEFA. Ekonomichni nauky`* [Herald of Dnipropetrovsk State Financial Academy. Economic sciences], 1, 118–124 [in Ukrainian].
2. Pasichny`j, M. D. (2015). Insty`tucijni zasady` rozvy`tku finansovoho rehulyuvannya ekonomiky` [The institutional framework for financial regulation]. *Ekonomichny`j visny`k Pereyaslav-Khmel`ny`c`koho derzhavnoho pedahohichnoho universy`tetu* [Economic Herald of Pereyaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University], 27/1, 137–144 [in Ukrainian].

3. Piketty, T. (2016). *Kapital u XXI stolitti* [Capital in the XXI century]. Ky`yiv: Nash format [in Ukrainian].
4. Stiglitz, J. (2017). *Cina nerivnosti* [The Price of Inequality]. Ky`yiv: Tempora [in Ukrainian].
5. Fukuyama, F. (1995). *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. New York: Free Press.
6. Dzyublyuk, O. (2016). Social`no-ekonomichni zasady` suspil`noyi doviry` do bankivs`koho sektoru [Socio-economic principles of public trust in the banking sector]. *Visny`k TNEU* [TNEU Bulletin], 2, 54–69 [in Ukrainian].
7. Mel`nik, V. P. (2009). Faktory` doveriya i nedoveriya v khozyajstvovanii [Factors of trust and distrust in economic management]. *Nauchny`e trudy` DonNTU. Seriya: e`konomicheskaya* [Scientific works of DonNTU. Series: economics], 37-1, 74–75 [in Russian].
8. Napady`sta, V. (2015). Fenomen doviry` u sociohumanitarnomu dy`skursi suchasnoyi Ukrainy` [The phenomenon of trust in the socio-humanitarian discourse of modern Ukraine]. *Naukovi zapysky` Insty`tutu polity`chny`kh i etnonacional`ny`kh doslidzhen` im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy`* [Scientific notes of I. F. Kurasa Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine], 1, 207–222 [in Ukrainian].
9. Avramchenko, K. V., Deshko, A. L., Zhalilo, Ya. A. et al. (2016). *Byudzhetna polity`ka: prahmaty`chni pidkhody` do stratehichny`kh rishen`* [Budget policy: pragmatic approaches to strategic decisions]. Ky`yiv: ST-DRUK [in Ukrainian].
10. Daudova, H. V. (2014). Derzhavna informacijna polity`ka v konteksti reformuvannya sy`stemy` derzhavny`kh finansiv [State information policy in the context of reforming the system of public finances]. *Teoriya ta prakty`ka derzhavnogo upravlinnya* [Theory and practice of public administration], 2, 1–6 [in Ukrainian].
11. Zubov, V. O. (2014). *Kroskul`turny`j pasty`sh v umovakh hlobalizaciyi: svitohlyadny`j aspekt* [Cross-cultural pasture in the conditions of globalization: a world-view aspect]. Ky`yiv: Insty`tut vy`shhoyi osvity` NAPN Ukrainy` [in Ukrainian].
12. Yefy`menko, T. I. (2017). Konceptual`ni zasady` podal`shoho rozvy`tku sy`stemy` upravlinnya derzhavny`my` finansamy` [Conceptual framework of further development of public finance management system]. *Ekonomika Ukrainy`* [Economy of Ukraine], 3, 3–31 [in Ukrainian].
13. Katana, O. S. (2015). Insty`tucional`ni zasady` rozvy`tku podatkovoyi kul`tury` v derzhavi [Institutional framework of tax culture in the state]. *Efekty`vna ekonomika* [Effective economy], 12. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4678> [in Ukrainian].
14. Moldovan, O. O. (2014). *Stratehiya reformuvannya sy`stemy` derzhavny`kh finansiv Ukrainy`*: zavdannya, priory`tety`, mekhanizmy` [Strategy of reforming the public finances system of Ukraine: tasks, priorities, mechanisms]. Ky`yiv: NISD [in Ukrainian].
15. Shlapak, O. V. (2014). Derzhavni finansy` Ukrainy` v suchasny`kh umovakh: problemy` stabilizaciyi ta anty`kry`zovoho upravlinnya [Public finance of Ukraine under the present circumstances: problems of stabilization and anticrisis management]. *Finansy` Ukrainy`* [Finance of Ukraine], 4, 7–31 [in Ukrainian].
16. Loury, G. A (1977). *Dynamic Theory of Racial Income Differences. Women Minorities and Employment Discrimination*. Lexington: Lexington Books.
17. Sztompka, P. (1999). *Trust: a Sociological Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
18. Kry`za doviry` i prahmaty`zm v ekonomichnij polity`ci [The crisis of confidence and pragmatism in economic policy]. (2016, March 25). *ZN,UA*. Retrieved from <https://dt.ua/macrolevel/kryza-doviri-i-pragmatizm-v-ekonomichnij-politici-.html> [in Ukrainian].
19. Tyonnis, F. (2002). Obshhnost` i obshhestvo [Community and Society]. In S. P. Ban`kovskaya (Ed.). *Teoreticheskaya sociologiya: antologiya* [Theoretical sociology: anthology]. (Vol. 1). (pp. 201–248). Moscow: KD “Universitet” [in Russian].

20. U.S.-Ukraine Business Council, Kyiv School of Economics. (2015, November 18). *Reforma pravovoyi sy'stemy' ta sy'stemy' upravlinnya: stratehichni priory'tety'. Biznes ta ekonomichni haluzi* [Legal and governance reform in Ukraine: strategic priorities. Business and Economic Sector]. Retrieved from <http://www.kse.org.ua/uk/about/kse-news/?newsid=1240> [in Ukrainian].

21. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2017). *Stratehiya reformuvannya sy'stemy' upravlinnya derzhavny'my' finansamy' na 2017–2020 roky'* [Strategy for reforming the public finance management system for 2017–2020] (Order No. 142-p, February 8). Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249797370> [in Ukrainian].